**Osallisuus- ja kumppanuusohjelma 2026-2029**

Hyvinvoinnin ja terveyden lautakunta 18.11.2026
1405/00.04.00/2026

Valmistelija

järjestökoordinaattori Arto Lampila, p. 050 312 5271
osallisuuskoordinaattori Sonja Essel, p.050 478 5108
yhteiskuntasuhteiden päällikkö Anna-Liisa Heiskala, p.050 312 5276
palvelujohtaja Nina Peränen, p. 050 594 6783

Selostus asiasta

**Yleistä**

Nykyinen osallisuusohjelma on hyväksytty aluevaltuustossa 29.11.2022 (§122). Sen liitteenä hyväksyttiin erillisinä asiakirjoina järjestöyhteistyön periaatteet, avustusohje sekä palveluntuottajayhteistyön periaatteet Keski-Suomen hyvinvointialueella. Kokonaisuuteen on liittynyt myös Keski-Suomen kuntien, Keski-Suomen liiton ja hyvinvointialueen puitesopimus yhteistyörakenteiden ja toimintatapojen periaatteiksi.

Syksyllä 2022 hyväksytty kokonaisuus on tarpeen päivittää vastaamaan hyvinvointilaueen nykyistä toimintaa ja sekä tehdyssä osallisuus- ja kumppanuustyössä esiin nousseita tarpeita. Ohjelmaa on valmisteltu yhteistyössä hyvinvointialueen palveluiden kanssa.

Uuteen osallisuus ja kumppanuusohjelmaan asetetaan tavoitteita sekä tunnistetaan toimenpiteitä, joilla edistetään osallisuutta kolmesta näkökulmasta:

- Asukas, asiakas- ja henkilöstöosallisuus
- Järjestö- ja seurakuntayhteistyö
- Palveluntuottajayhteistyö

Keski-Suomen kuntien, Keski-Suomen liiton ja Keski-Suomen hyvinvointialueen välinen puitesopimus on päivitetty omana kokonaisuutena osana kuluvan valtuustokauden hyvinvointialuelain §14 mukaisia neuvotteluja. Aluevaltuusto on hyväksynyt 4.11.2025 (§ 80) Keski-Suomen kuntien, Keski-Suomen liiton ja Keski-Suomen hyvinvointialueen strategien yhteistyösopimuksen 1.1.2026 alkaen. Sopimusta täydentää aluehallituksen 10.3.2026 (§ 53 ) hyväksymä yhdyspintasuunnitelma.

Hyvinvointialueen osallisuus ja kumppanuustyössä on tunnistettu tarve määritellä aikaisempaa tarkemmin mitä osallisuus- ja kumppanuustyön tavoitteet ovat, millä toimenpiteillä niitä edistetään ja miten tavoitteiden etenemistä seurataan ja arvioidaan. Myös toimenpiteiden aikatauluttamiselle sekä keskeisten vastuutahojen nimeämiselle on tunnistettu tarvetta. Kaikkien kokonaisuuksien valmistelussa ohjaavana asiakirjana on toiminut Keski-Suomen hyvinvointialueen strategia ja menestystekijäksi tunnistetut osallistuvat asukkaat sekä hyvinvointi- ja terveyserojen kaventaminen.

Asukas- , asiakas- ja henkilöstöosallisuuden kokonaisuuden valmistelun pohjana on käytetty myös aiempaa osallisuuskyselyä, joka toteutettiin joulukuussa 2025 sekä arjen työssä havaittuja tarpeita. Keskeisiä asioita asiakkaiden osallisuuden näkökulmasta on kohtaaminen ja vaikutusmahdollisuudet omaan hoitoon ja palveluun, erityisesti palveluihin

hakeuduttaessa. Lisäksi asiakkaiden ja asukkaiden osallisuuden vahvistamisessa keskeistä on viestintä ja tiedottaminen saatavilla olevista palveluista ja vaikutusmahdollisuuksista. Henkilöstöosallisuuden kohdalla tulee vahvistaa erityisesti henkilöstön mahdollisuutta tulla kuulluksi ja kehittää omaa työtään.

Järjestö- ja seurakuntayhteistyössä tunnistetaan seurakunnat ja järjestöt keskeisiksi alueellisiksi kumppaneiksi, joiden osaamista, verkostoja ja toimintaa hyödynnetään keskisuomalaisten hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistämisessä. Kumppanuuden lähtökohtina ovat yhteinen tilannekuva, avoin yhteistyö ja yhteiset tavoitteet.

Tavoitteena on rakentaa aikaisempaa tavoitteellisempaa ja vaikuttavampaa kumppanuutta, joka näkyy säännöllisenä vuoropuheluna, järjestöjen ja seurakuntien osallistumisena kehittämistyöhön, toimintaedellytysten vahvistumisena sekä sujuvana yhteistyönä asukkaiden hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistämisessä. Arjen yhteistyössä korostuvat käytännölliset asiat: selkeät yhteyshenkilöt, ennakoitavat prosessit sekä esimekriksi hyvinvointialueen tilojen monipuolinen hyödyntäminen.

Palveluntuottajayhteistyön näkökulmasta keskeisiä asioita ovat yhteistyön lisääminen palvelujen ja palveluketjujen kehittämisessä, varhaisempi vuorovaikutus ja yhteinen tilannekuva. Myös sopimuskohtaisten laatu-, vaikuttavuus-, saatavuus-, ja kustannusvaikuttavuusmittareiden määrittäminen seurannan tueksi on yksi tavoite. Osallisuus- ja kumppanuusohjelman valmistelua on ohjannut strategian lisäksi hankintaohjelma. Valmistelun pohjana on käytetty myös elokuussa 2026 palveluntuottajille toteutettua kyselyä. Kyselyn vastauksissa esiin nostetut asiat ja teemat vastaavat hankintaohjelman neljää tavoitetta. Näitä on hyödynnetty osallisuus- ja kumppanuusohjelma tavoitteiden valmistelussa.

Osallisuus- ja kumppanuusohjelman valmistelussa kohderyhmiä on osallistettu seuraavavasti:

- Osallisuusohjelmaluonnos on ollut kommentoitavissa otakantaa.fi-palvelussa kaikille keskisuomalaisille ajalla 15.9-23.9.2026. Kyselyn vastausten kautta hyvinvointalueen asiakasraati on laatinut oman kannanottonsa ohjelmaluonnokseen liittyen. Lisäksi olemme saaneet kommentteja Keski-Suomen romanityöryhmän jäseniltä sekä muutamalta järjestötoimijalta. Henkilöstöllä on ollut kommentointimahdollisuus Orchidea-alustalla loka-marraskuussa 2026.
- Järjestö- ja seurakuntayheistyön tavoitteita on käsitelty järjestö- ja seurakuntafoorumissa 11.6., 25.8. ja 27.10.
- Palveluntuottajafoorumissa ohjelmaa on käsittelty 31.8.2026, 19.10.2026 ja 19.11.2026.
- Lakisääteiset vaikuttamistoimielimet käsittelivät ohjelman kokouksissaan loka-marraskuussa. Lausunnoissaan he korostavat esimerkiksi läheisten osallisuuden turvaamista tilanteessa, jolloin asiakkan oma ääni ei kuulu. Lisäksi tulee saada tietoa siitä, miten lausunnot, aloitteet ja kannanotot ovat vaikuttaneet päätöksentekoon. Kaikki vaikuttamistoimielimet korostavat osallisuutta ja mahdollisuutta vaikuttaa mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Lisäksi kohtaamiset ja kuulemiset tulee mahdollistaa virallisten vaikuttamisväylien lisäksi asukkaiden omassa ympäristössä.

**Talous**

Osallisuus ja kumppanuusohjelman toimenpiteet ovat osa hyvinvointialueen omaa toimintaa.

**Vaikutusten ennakkoarviointi**

Osallisuus- ja kumppanuusohjelma tekee näkyväksi asukkaiden, asiakkaiden, henkilöstön sekä kumppaneiden osallistamisen tavat ja rakenteet sekä mitä osallisuus- ja kumppanuustyöllä tavoitellaan. Ohjelma edistää hyvinvointialueen alueen palvelujen ja toimintamallien asiakaslähtöistä kehittämistä sekä palvelujen käyttäjien näkemysten saamista osaksi hyvinvointialueen toimintaa.

**Yhteenveto**

Osallisuus -ja kumppanuusohjelma tukee kattavasti hyvinvointialueen strategian menestytekijöitä ja kuvaa mitä strategian menestystekijät tarkoittavat osallisuus- ja kumppanuustyössä. Osallisuus- ja kumppanuusohjelmalla on lisäksi kytkös myös alueelliseen hyvinvointisuunnitelmaan.

**Toimivalta**

Hallintosääntö 27 §

Esittelijä

Toimialajohtaja, sosiaali- ja terveyspalvelut Kallimo Kati

Päätösehdotus

Hyvinvoinnin ja terveyden lautakunta antaa liitteen mukaisen lausunnon aluehallitukselle osallisuus- ja kumppanuusohjelmasta vuosille 2026-2029.

Pöytäkirja tarkastetaan tämän pykälän osalta kokouksessa.

Päätös